

e-mentor

DWUMIESIĘCZNIK SZKOŁY GŁÓWNEJ HANDLOWEJ W WARSZAWIE
WSPÓŁWYDAWCA: FUNDACJA PROMOCJI I AKREDYTACJI KIERUNKÓW EKONOMICZNYCH

2021, nr 2 (89)

Strojny, M. T. (2021). Rosnąca rola informacji patentowej w zarządzaniu. *e-mentor*, 2(89), 47–56. <https://doi.org/10.15219/em89.1511>

Mariusz
Tomasz
Strojny

Rosnąca rola informacji patentowej w zarządzaniu

The growing role of patent information in management

Abstract

The purpose of this article is to show the benefits of the systematic use of patent information in management. The author describes the most important patent information databases - both publicly available and commercial ones. Several guidelines have been presented to facilitate the use of patent information databases by applying different types of patent classification. The article indicates the vital role of the information in patent databases and proves that intellectual property management should be included in every CEO's agenda.

Keywords: patent information databases, patent information, intellectual property rights, patents, trademarks, IP management, patent classification

Wprowadzenie

W ostatnich latach obserwujemy wzrost zainteresowania kwestiami zarządzania własnością intelektualną i własnością przemysłową. W literaturze przedmiotu własność intelektualna rozumiana jest bądź jako synonim praw autorskich i praw pokrewnych, bądź jako określenie zbiorcze, w którego skład wchodzi własność przemysłowa oraz prawa autorskie i prawa pokrewne (du Vall, 2008, s. 21). Natomiast własność przemysłowa jest to „ogół dóbr niematerialnych chronionych przez ustawę – Prawo własności przemysłowej i konwencję paryską” (du Vall, 2005, s. 17). Pojęcie własności przemysłowej jest zatem węższe od pojęcia własności intelektualnej. Niektórzy autorzy traktują je nawet jako odrębne, choć bardzo bliskie sobie dziedziny „własności na dobrach intelektualnych” (Sieńczyło-Chlabicz, 2011, s. 342). Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto, że własność intelektualna stanowi podzbiór zasobów wiedzy (kapitału intelektualnego) danej organizacji, natomiast własność przemysłowa jest elementem składowym własności intelektualnej i dotyczy przedmiotów takich jak: wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe i znaki towarowe, a także znacznie rzadziej występujące w praktyce: topografie układów scalonych oraz oznaczenia geograficzne. W tym miejscu warto podkreślić różnicę między przedmiotem własności przemysłowej, jakim jest np. wynalazek, od praw ochronnych dla tych przedmiotów, które nabywane są na gruncie decyzji właściwego organu patentowego – przykładem jest patent na wynalazek.

Tematyka zarządzania własnością intelektualną i przemysłową przestaje być wyłączną domeną działów prawnych i staje się obiektem zainteresowania naczelnego kierownictwa przedsiębiorstw (Hanel, 2006, s. 895), a informacje zawarte w bazach patentowych mogą być wykorzystane do celów planowania strategicznego (Ernst, 2003, s. 233). W warunkach gospodarki opartej na wiedzy własność intelektualna stanowiąca składnik aktywów niematerialnych staje się jednym z kluczowych elementów budujących wartość rynkową przedsiębiorstw w krajach wysoko rozwiniętych. Udział aktywów niematerialnych (*intangible assets*) w wartości rynkowej spółek notowanych na giełdzie w Nowym Jorku tworzących indeks S&P 500 wzrósł z poziomu 17% w 1975 roku do poziomu 90% w 2020 roku, a w przypadku największych spółek europejskich tworzących indeks S&P Europe 350 do 74% (Ocean Tomo, b.d.). Z badań prowadzonych przez Europejski Urząd Patentowy (EPO) i Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej (EUIPO) wynika, że małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), które zgłosiły do ochrony prawnej

przynajmniej jeden rodzaj własności przemysłowej, tj. znak towarowy, wzór przemysłowy lub wynalazek, miały o 21% większe szanse na wzrost w kolejnych trzech latach niż MŚP, które takich zgłoszeń nie dokonały. W przypadku zgłoszenia wiązki przedmiotów własności przemysłowej w postaci znaku towarowego, wzoru przemysłowego lub wynalazku, szanse na szybki wzrost w kolejnych trzech latach wzrastały do 33% (Ménière i in., 2019, s. 5–7).

Posiadanie praw do własności przemysłowej w postaci patentów na wynalazki, praw ochronnych do wzorów przemysłowych czy znaków towarowych przekłada się też na poprawę parametrów finansowych. Z badania EPO i EUIPO przeprowadzonego na próbie 127 199 przedsiębiorstw z krajów członkowskich Unii Europejskiej wynika, że przychody na jednego pracownika w przedsiębiorstwach posiadających prawo wyłączne do jednej kategorii własności przemysłowej (patent na wynalazek lub prawo z rejestracji na wzór przemysłowy lub prawo ochronne na znak towarowy) są średnio o 20% wyższe niż w przedsiębiorstwach nieposiadających własności przemysłowej w ogóle, a w przypadku przedsiębiorstw posiadających patenty ta różnica wzrasta do 36,3% (Ménière i in., 2021, s. 54). W ujęciu makroekonomicznym szacuje się, że sektory intensywnie wykorzystujące własność przemysłową zapewniają 29,2% miejsc pracy (63 milionów zatrudnionych osób) i generują 44,8% PKB w całej UE-28¹, a w Polsce odpowiednio 26,5% miejsc pracy (co odpowiada 4,1 milionom zatrudnionych osób) i 42% PKB (EUIPO, b.d.).

Istota, geneza i systematyka baz informacji patentowej

Jednym z kluczowych elementów zarządzania własnością przemysłową jest wykorzystanie informacji patentowej. Europejski Urząd Patentowy (EPO – www.epo.org) definiuje informację patentową jako informację techniczną zawartą w dokumentacji patentowej uzupełnioną o informacje o charakterze prawnym i biznesowym na temat przedmiotów własności przemysłowej. Bazy informacji patentowej są źródłem wiedzy o nowych technologiach a także działaniach podejmowanych przez konkurentów. Historycznie były one wykorzystywane głównie przez działy prawne i badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw na potrzeby prowadzenia badań stanu techniki, badań zdolności patentowej opracowywanych w nich innowacyjnych rozwiązań, a także badań tzw. czystości patentowej. Z baz informacji patentowej korzystali w szczególności rzecznicy patentowi, którzy prowadzili badania na potrzeby swoich klientów. Z wieloletnich obserwacji autora niniejszego opracowania wynika, że większość przedsiębiorców i menedżerów w Polsce nie wykorzystuje potencjału biznesowego tych baz, a jeśli już z nich korzysta, to w wąskim zakresie.

Pierwsze bazy informacji patentowej powstały przy krajowych urzędach patentowych i miały postać biuletynów i materiałów drukowanych. Brak komputerów osobistych i internetu powodował, że analiza dokumentacji patentowej była procesem niezwykle żmudnym oraz praco- i czasochłonnym. Niejednokrotnie wiązała się też z koniecznością wizyty w bibliotece lub czytelniku urzędu. Oprócz informacji patentowych gromadzonych przez krajowe urzędy patentowe zaczęły powstawać specjalistyczne zbiory danych początkowo udostępniane w wersji drukowanej a później, wraz z rozwojem internetu i technologii informacyjnej, również elektronicznej. Przykładem takich specjalistycznych baz jest Chemical Abstracts, której początki sięgają 1907 roku oraz Beilstein database obejmująca literaturę z zakresu chemii organicznej od 1771 roku. W latach 90. XX w. pojawiły się tzw. hosty dostępne poprzez łącza analogowe np. STN, Dialog, Datastar, Questel, Dimbi, które agregowały dane patentowe z kilkuset a nawet kilku tysięcy lokalnych lub specjalistycznych baz patentowych (Baudour, 2015, s. 4). Na początku XXI wieku pojawił się prawdziwy wysyp elektronicznych baz informacji patentowej dostępnych przez internet, przy czym część z nich oferowana była bezpłatnie (np. bazy EPO), a część miała charakter komercyjny (np. PatBase).

Bazy informacji patentowej można podzielić według źródła pochodzenia, formy dostępu, zakresu zawartych w nich informacji oraz zasięgu geograficznego (tabela 1). Z punktu widzenia źródła pochodzenia możemy wyróżnić bazy informacji patentowej krajowych urzędów patentowych, organizacji międzynarodowych oraz podmiotów prywatnych. Większość krajowych urzędów patentowych udostępnia bazy informacji patentowej na swoich stronach internetowych np. Urząd Patentowy RP (UPRP) na stronie <https://ewyszukiwarka.pue.uprp.gov.pl/>, a Urząd Patentów i Znaków Towarowych Stanów Zjednoczonych (USPTO) na <https://www.uspto.gov/>. Do największych krajowych urzędów patentowych zalicza się wspomniane USPTO, Japoński Urząd Patentowy (JPO), Chiński Urząd Własności Intelektualnej (CNIPA) oraz Koreański Urząd Własności Intelektualnej (KIPO). Międzynarodowe organizacje oprócz udostępniania własnych zasobów informacji patentowej agregują też dane patentowe z wielu innych źródeł – w szczególności krajowych urzędów patentowych i udostępniają je w postaci bardziej zaawansowanych aplikacji webowych i mobilnych z rozbudowanymi systemami wyszukiwania i analizowania wyników. Do najważniejszych baz informacji patentowej wywodzących się z tego źródła należą w szczególności: Espacenet udostępniany przez EPO, Patentscope, Global Brand Database oraz Global Design Database Światowej Organizacji Własności Intelektualnej oraz bazy TMView i DesignView Urzędu Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej. Wreszcie podmioty prywatne oferują

¹ Podane liczby uwzględniają też Wielką Brytanię, ponieważ badanie było prowadzone przed jej faktycznym wyjściem z UE.

Tabela 1

Rodzaje baz informacji patentowej

Według źródła pochodzenia	Według dostępności	Według zakresu dostępnych informacji	Według zasięgu geograficznego
<ul style="list-style-type: none"> Bazy informacji patentowej krajowych urzędów patentowych, np. UPRP, USPTO, JPO etc. Bazy informacji patentowej organizacji międzynarodowych, np. EPO, EUIPO, WIPO Bazy informacji patentowej opracowane przez prywatne podmioty, np. Clarivate, Minesoft, Google 	<ul style="list-style-type: none"> Bazy dostępne bezpłatnie (publiczne i prywatne), np. Espacenet, Google Patents, TMView etc. Bazy dostępne odpłatnie (komercyjne), np. PatBase, Dervent etc. 	<ul style="list-style-type: none"> Ogólne, np. bazy informacji patentowej USPTO lub UPRP Tematyczne Bazy znaków towarowych, np. TMView Bazy wzorów przemysłowych, np. DesignView Bazy wynalazków i wzorów użytkowych, np. Espacenet, Patentscope 	<ul style="list-style-type: none"> Lokalne – najczęściej krajowe, np. bazy informacji patentowej USPTO lub UPRP Międzynarodowe, np. Espacenet, TMView, Patenscope, Google Patents

Źródło: opracowanie własne.

cały szereg zaawansowanych narzędzi do prowadzenia badań patentowych i są to narzędzia w większości odpłatne – udostępniane innym podmiotom oraz osobom na zasadach komercyjnych.

Z punktu widzenia formy dostępu wyróżniamy dwa rodzaje baz patentowych – bezpłatne oraz odpłatne. Bazy udostępniane przez krajowe urzędy patentowe a także przez międzynarodowe organizacje zajmujące się własnością intelektualną w zdecydowanej większości nie pobierają opłat za dostęp. Natomiast bazy informacji patentowej oferowane przez prywatne podmioty są odpłatne. Wyjątek od tej reguły stanowią Google Patents oraz Lens, które w całości są dostępne bezpłatnie.

Bazy informacji patentowej mogą mieć charakter ogólny, co oznacza, że zawierają informacje o różnych przedmiotach własności przemysłowej: wynalazkach, wzorach użytkowych, wzorach przemysłowych, znakach towarowych, oznaczeniach geograficznych i topografiach układów scalonych. Tego typu bazy oferują najczęściej krajowe urzędy patentowe, np. UPRP (zgłoszenia na terytorium Polski) czy USPTO (zgłoszenia na terytorium USA). W przypadku baz organizacji międzynarodowych i podmiotów prywatnych mamy do czynienia z bazami tematycznymi dotyczącymi poszczególnych przedmiotów własności przemysłowej. Dla zgłoszeń patentowych są to takie bazy jak Espacenet, Patentscope, Google Patents czy Lens, dla wzorów przemysłowych także patentowe bazy komercyjne jak DesignView, Global Design Database, a dla znaków towarowych: TMView, Global Brand Database.

Z punktu widzenia zasięgu geograficznego można wyróżnić bazy informacji patentowej o charakterze lokalnym lub międzynarodowym. W przypadku baz krajowych urzędów patentowych mamy najczęściej do czynienia z zasięgiem lokalnym obejmującym wyłącznie dany kraj. Natomiast w przypadku baz organizacji międzynarodowych oraz podmiotów prywatnych, zasięg jest najczęściej międzynarodowy, choć funkcjonalność tych baz pozwala na ich przeglądanie również według krajów i regionów.

Bazy publiczne a bazy komercyjne

Kluczowa linia podziału przebiega między bazami informacji patentowej, które mają charakter otwarty i są dostępne publicznie oraz bezpłatnie dla każdego zainteresowanego, a bazami o charakterze komercyjnym. W jednym i drugim przypadku korzystamy co prawda z podobnych materiałów źródłowych – zgłoszeń własności przemysłowej dokonanych w trybie krajowym lub bazujących na porozumieniach międzynarodowych, takich jak np. Układ o Współpracy Patentowej (PCT, b.d.) – w przypadku wynalazków i wzorów użytkowych, Porozumienie Madryckie i Protokół do Porozumienia Madryckiego (Porozumienie Madryckie, b.d.) – w przypadku znaków towarowych oraz Porozumienie Haskie (b.d.) – w przypadku wzorów przemysłowych. Natomiast w przypadku baz komercyjnych mamy do czynienia z wieloma dodatkowymi korzyściami, które generują dla ich użytkowników wartość dodaną. Najważniejsze z tych korzyści to (Philipp, 2005):

- wyższa jakość danych patentowych,
- zasięg chronologiczny danych (nawet do XIX wieku),
- zawartość baz, rodziny patentów, powiązania między patentami,
- bardziej zaawansowane systemy kodowania,
- rozbudowane indeksowanie,
- możliwość ustawiania alertów,
- szkolenia dla użytkowników,
- wsparcie użytkowników.

W rezultacie w dłuższej perspektywie korzystanie z komercyjnych baz danych może być bardziej wydajne a nawet tańsze (Podrazik, 2015, s. 38). Wymienione wyżej korzyści są istotne dla wyspecjalizowanych ekspertów prowadzących regularne i systematyczne badania patentowe o wysokim stopniu zaawansowania – w szczególności rzeczników patentowych, którzy zgodnie z art. 4 ust. 1 Ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych świadczą pomoc w sprawach własności przemysłowej (Ustawa, 2001) i mogą odgrywać niezwykle istotną rolę we wspiera-

niu zarządów i działów operacyjnych przedsiębiorstw w kwestiach technicznych i prawnych z zakresu własności przemysłowej.

W przypadku zastosowań biznesowych wydaje się, że nie ma potrzeby zakupu baz komercyjnych, gdyż informacje dostępne w bazach publicznych są wystarczające. Ponadto w ostatnich latach jakość publicznych i bezpłatnych baz informacji patento-

wych znacznie się poprawiła. Bezpłatne bazy oferują nie tylko urzędy patentowe i organizacje międzynarodowe specjalizujące się w ochronie własności intelektualnej, ale też prywatne podmioty takie jak Google oraz Lens. Wykaz najważniejszych baz informacji patentowej (z wyłączeniem baz komercyjnych) wraz z ich ogólną charakterystyką przedstawia tabela 2.

Tabela 2

Wykaz najważniejszych dostępnych publicznie i bezpłatnie baz informacji patentowej

Organizacja (nazwa bazy)	www	Zasięg geograficzny	Zakres dostępnych informacji	Opis
Baza UPRP	https://ewyszukiwarka.pue.uprp.gov.pl/	Polska	Wynalazki, wzory użytkowe, znaki towarowe i wzory przemysłowe, oznaczenia geograficzne, topografie układów scalonych, informacje nt. dodatkowych praw ochronnych, tłumaczenia walidowanych patentów europejskich.	Umożliwia dostęp do dokumentacji zgłoszeniowej w trybie krajowym. Zawiera opisy zgłoszeniowe wynalazków łącznie ze sprawozdaniami o stanie techniki (od nr P.384800) oraz opisy zgłoszeniowe wzorów użytkowych łącznie ze sprawozdaniami o stanie techniki (od nr W.117380).
Baza USPTO	https://www.uspto.gov/patents/search https://www.uspto.gov/trademarks/search	USA	Wynalazki, wzory użytkowe, znaki towarowe i wzory przemysłowe.	Bazy USPTO umożliwiają dostęp i przeglądanie tekstowe całej dokumentacji patentowej gromadzonej od 1976 roku do dziś, a także wgląd w dokumentację patentową w PDF-ach od 1790 r.
Baza JPO	https://www.j-platpat.inpit.go.jp/	Japonia	Wynalazki, wzory użytkowe, znaki towarowe i wzory przemysłowe.	Oprócz dostępu do informacji patentowych umożliwia przeglądanie specjalistycznych publikacji naukowych i technicznych.
Baza CNIPA	http://pss-system.cnipa.gov.cn	Chiny + międzynarodowe	Wynalazki, wzory użytkowe, znaki towarowe i wzory przemysłowe.	Oprócz chińskich umożliwia przeglądanie również międzynarodowych zgłoszeń patentowych. Zawiera też wiele zaawansowanych narzędzi do prowadzenia analiz patentowych.
Baza KIPO (KIPRIS)	http://eng.kipris.or.kr/enghome/main.jsp	Korea Południowa + międzynarodowe	Wynalazki, wzory użytkowe, znaki towarowe i wzory przemysłowe.	Baza KIPRIS jest zarządzana przez Koreański Urząd ds. Własności Intelektualnej oraz Koreański Instytut ds. Informacji Patentowej i zawiera informacje patentowe pochodzące z Korei Płd., ale też innych państw.

Rosnąca rola informacji patentowej w zarządzaniu

Tabela 2 – cd.

Organizacja (nazwa bazy)	www	Zasięg geograficzny	Zakres dostępnych informacji	Opis
Baza EPO (Espacenet)	https://worldwide.espacenet.com/ https://worldwide.espacenet.com/?locale=en_EP https://pl.espacenet.com/	Międzynarodowy (w tym Polska)	Wynalazki, wzory użytkowe, niektóre wzory przemysłowe, informacje niepatentowe.	Espacenet to baza informacji o patentach i wzorach użytkowych z całego świata udostępniana bezpłatnie przez Europejski Urząd Patentowy. Według danych z 8 kwietnia 2021 roku w bazie znajduje się 127 466 756 rekordów.
Baza EUIPO (TMView)	https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview	Międzynarodowy (w tym Polska)	Znaki towarowe.	W bazie TMView udostępnianej przez Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej (EUIPO) można znaleźć informacje o znakach towarowych zgłoszonych w trybie unijnym i międzynarodowym, a także o znakach towarowych zgłoszonych w kilkudziesięciu krajach na świecie. Według danych z 8 kwietnia 2021 roku w bazie znajdują się informacje o 61 922 031 znakach towarowych.
Baza EUIPO (DesignView)	https://www.tmdn.org/tmdsview-web/welcome#/dsvview	Międzynarodowy (w tym Polska)	Wzory przemysłowe.	W bazie DesignView udostępnianej przez Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej (EUIPO) można znaleźć informacje o wzorach przemysłowych zgłoszonych w trybie unijnym i międzynarodowym, a także o wzorach przemysłowych zgłoszonych w kilkudziesięciu krajach na świecie. Według danych z 8 kwietnia 2021 roku w bazie znajdują się informacje o 17 024 217 wzorach przemysłowych.
Baza EUIPO (eSearch plus)	https://euipo.europa.eu/eSearch/	UE	Znaki towarowe i wzory przemysłowe.	Baza eSearch plus zawiera informacje o unijnych znakach towarowych i wzorach przemysłowych. Jest wykorzystywana głównie przez rzeczników patentowych, gdyż oprócz podstawowych informacji, które są dostępne również w bazach TMView i DesignView, można w niej znaleźć informacje o decyzjach podejmowanych przez EUIPO i szczegóły prowadzonych postępowań spornych.

Tabela 2 – cd.

Organizacja (nazwa bazy)	www	Zasięg geograficzny	Zakres dostępnych informacji	Opis
Baza WIPO (Patentscope)	https://patentscope.wipo.int	Międzynarodowy (w tym Polska)	Wynalazki, wzory użytkowe.	W bazie Patentscope udostępnianej przez Światową Organizację Własności Intelektualnej znajduje się 95 milionów dokumentów patentowych, w tym 4 miliony zgłoszeń w trybie międzynarodowym (PCT).
Baza WIPO (Global Brand Database)	https://www3.wipo.int/branddb/en/	Międzynarodowy (w tym Polska)	Znaki towarowe.	W bazie Global Brand Database udostępnianej przez WIPO można znaleźć informacje o znakach towarowych zgłoszonych w trybie międzynarodowym, unijnym, a także o znakach towarowych zgłoszonych w kilkudziesięciu krajach na świecie. Według danych z 8 kwietnia 2021 roku w bazie znajdują się informacje o 46 364 761 znakach towarowych.
Baza WIPO (Global Design Database)	https://www3.wipo.int/designdb/en/	Międzynarodowy (w tym Polska)	Wzory przemysłowe.	W bazie Global Design Database udostępnianej przez WIPO można znaleźć informacje o wzorach przemysłowych zgłoszonych w trybie międzynarodowym, unijnym, a także o wzorach przemysłowych zgłoszonych w kilkudziesięciu krajach na świecie. Według danych z 8 kwietnia 2021 roku w bazie znajdują się informacje o 13 401 544 wzorach przemysłowych.

Źródło: opracowanie własne.

Korzystanie z baz informacji patentowej a klasyfikacje patentowe

Przeszukiwanie baz informacji patentowych wymaga wprawy i doświadczenia. Dużym ułatwieniem jest to, że niemal wszystkie udostępniane są w postaci aplikacji webowych, z których można korzystać przy pomocy powszechnie dostępnych przeglądarek internetowych.

Ze względu na stopień skomplikowania prowadzenie badań patentowych można podzielić na podstawowe, średnio zaawansowane oraz zaawansowane.

Badania podstawowe nie wymagają znajomości zaawansowanych technik ani klasyfikacji patentowych i mogą być wykonane praktycznie przez każdego pracownika organizacji. W tego typu badaniach wykorzystujemy najczęściej technikę słów kluczowych

i/lub zestaw narzędzi wyszukiwania dostępnych w większości baz informacji patentowej. Przykładem prostego wyszukiwania jest np. analiza własności przemysłowej naszego konkurenta lub próba zidentyfikowania zgłoszeń patentowych dotyczących danej technologii. W pierwszym przypadku słowem kluczem jest nazwa konkurencyjnej firmy, natomiast w drugim przypadku – nazwa technologii.

W badaniach średnio zaawansowanych oprócz słów kluczowych wykorzystujemy też klasyfikacje patentowe – co wymaga od użytkownika przynajmniej podstawowej wiedzy na ich temat. Niewątpliwą korzyścią ze znajomości klasyfikacji patentowych jest możliwość zawężenia lub właściwego doprecyzowania obszaru będącego przedmiotem badania. Przykładowo, jeśli badanie po słowach kluczowych przyniosło dużą liczbę wyników, możemy w łatwy

sposób ją ograniczyć, korzystając z kodów międzynarodowej klasyfikacji patentowej (MKP) w przypadku patentów. W przypadku znaków towarowych w podobny sposób możemy zawęzić liczbę analizowanych znaków towarowych tylko do tych, które dotyczą interesującego nas sektora, korzystając z tzw. klasyfikacji nicejskiej.

W przypadku **zaawansowanych badań patentowych** oprócz słów kluczowych i znajomości klasyfikacji patentowych nieodzowne jest stosowanie nie tylko zaawansowanych technik, ale też narzędzi analitycznych, które dostępne są w bazach komercyjnych². Techniki prowadzenia zaawansowanych analiz patentowych dzieli się na techniki *text miningu* oraz wizualizacji (Abbas i in., 2014, s. 6).

Najpowszechniej stosowaną obecnie klasyfikacją patentową jest **Międzynarodowa Klasyfikacja Patentowa** (MKP). Tekst pierwszej edycji Klasyfikacji został ustalony zgodnie z założeniami Konwencji europejskiej o międzynarodowej klasyfikacji patentów na wynalazki z dnia 19 grudnia 1954 r. W następstwie podpisania Porozumienia Strasburskiego Międzynarodowa (Europejska) Klasyfikacja Patentów na Wynalazki, która została opublikowana 1 września 1968 r. była – podobnie jak ta z 24 marca 1971 r. – traktowana jako pierwsza edycja Klasyfikacji. Klasyfikacja jest okresowo aktualizowana w celu dostosowania jej do zmian następujących pod wpływem postępu technologicznego. Pierwsza edycja Klasyfikacji obowiązywała od 1 września 1968 r. do 30 czerwca 1974 r. (International Patent Classification, 2012 s. 2). Wcześniej stosowano – w każdym kraju odrębnie – narodowe systemy klasyfikacyjne. Do najbardziej znanych należały klasyfikacje: brytyjska, niemiecka (stosowana także w Polsce) oraz japońska (klasyfikacja F-type) i amerykańska, które są, obok MKP, używanymi do dziś klasyfikacjami w postępowaniu przed – odpowiednio – japońskim i amerykańskim urzędem. MKP rozwijała się przez wiele lat, głównie jako narzędzie informacji opartej na nośniku papierowym. Do końca 2005 roku kolejne edycje MKP były nowelizowane w odstępach 5-letnich (UPRP, b.d.). Natomiast obecnie aktualizacje wprowadzane są przez WIPO każdego roku w styczniu. MKP jest hierarchicznym systemem klasyfikowania wynalazków i wzorów użytkowych, stosownie do zakresu, w ośmiu dziedzinach techniki reprezentowanych symboliką liter:

- A – podstawowe potrzeby ludzkie;
- B – różne procesy przemysłowe, transport;
- C – chemia, metalurgia;
- D – włókiennictwo, papiernictwo;
- E – budownictwo, górnictwo;
- F – budowa maszyn, oświetlenie, ogrzewanie, uzbrojenie, technika minerska;
- G – fizyka;
- H – elektrotechnika.

Pełen symbol MKP zbudowany jest z działu, klasy, podklasy, grupy oraz podgrupy (np. A01B1/00, gdzie A reprezentuje dział, A01 – klasę, A01B – podklasę, A01B1 – grupę, A01B1/00 – podgrupę) (UPRP, b.d.).

W odniesieniu do znaków towarowych stosowane są dwa rodzaje klasyfikacji: nicejska i wiedeńska. **Klasyfikacja nicejska** określała też mianem międzynarodowej klasyfikacji towarów i usług, pochodzi z 1957 roku i składa się z 34 klas towarowych (klasy od 01 do 34) oraz 11 klas usługowych (klasy od 35 do 45), w których towary i usługi ułożone są w porządku alfabetycznym. W pewnym uproszczeniu można przyjąć, że odpowiada ona poszczególnym branżom/obszarom działalności gospodarczej. Natomiast **klasyfikacja wiedeńska** określana też jako międzynarodowa klasyfikacja elementów graficznych znaków towarowych umożliwia przypisanie elementów graficznych występujących w znakach towarowych do właściwych działów, których jest 29. Jest to system ułożony hierarchicznie od poziomu ogólnego do szczegółowego, klasyfikujący elementy graficzne znaków towarowych na kategorie, działy i sekcje, na podstawie ich kształtu. Przykładowo Dział 26 to Figury geometryczne i bryły, Sekcja 26.4 Czworoboki, które dzielą się jeszcze na kilka rodzajów np. 26.4.17 – Czworoboki zawierające jedną lub więcej cyfr.

W przypadku wzorów przemysłowych podstawowym systemem klasyfikacyjnym jest międzynarodowa klasyfikacja wzorów przemysłowych, czyli **klasyfikacja lokarneńska** prowadzona przez WIPO. Natomiast EUIPO sporządził własny wykaz produktów, znany pod nazwą Eurolocarno, oparty na klasyfikacji lokarneńskiej i służący do klasyfikacji towarów określonych w zgłoszonych i zarejestrowanych wspólnotowych wzorach przemysłowych. Klasyfikacja lokarneńska składa się z 32 klas i 219 podklas (grup) oraz alfabetycznego wykazu towarów. Przykładowo w klasie 06 jest 14 podklas od 01 do 13 oraz dodatkowo podklasa 99 oznaczająca „różne”, gdzie w podklasie 06–05 występują Zestawy mebli podzielone dalej na kilka szczegółowych kategorii – z przypisanym do nich numerem.

Symbole opisanych wyżej klasyfikacji stanowią ważne kryteria w wyszukiwaniu informacji o wynalazkach, znakach towarowych i wzorach przemysłowych.

Możliwość zastosowania baz informacji patentowej w zarządzaniu organizacją

W wąskim ujęciu bazy informacji patentowej znajdują zastosowanie do (Bonino i in., 2010, s. 32):

- badania stanu techniki,
- badania zdolności patentowej/rejestrowej,
- badania czystości patentowej,
- badania stanu prawnego ochrony przedmiotów własności przemysłowej,
- badania zakresu terytorialnej ochrony przedmiotów własności przemysłowej.

² W ogólnodostępnych bazach informacji patentowej również można znaleźć szereg narzędzi analitycznych o różnym stopniu zaawansowania – jednak ich liczba i funkcjonalność są bardziej ograniczone niż w bazach komercyjnych.

W szerszym podejściu (biznesowym) można je wykorzystywać również w odniesieniu do:

- zarządzania wiedzą/innowacjami/technologią,
- fuzji i przejęć (Mergers & Acquisitions – M&A) / *due diligence* w zakresie własności przemysłowej,
- wyceny przedmiotów własności przemysłowej/przedsiębiorstw,
- wywiadu konkurencyjnego w zakresie własności przemysłowej,
- wprowadzania na rynek nowych produktów i usług,
- benchmarkingu i transferu technologii.

Zgodnie z ustawą Prawo własności przemysłowej (art. 25 ust. 2 i ust. 3) stanem techniki jest wszystko, co przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania patentu, zostało udostępnione do powszechnej wiadomości w formie pisemnego lub ustnego opisu, przez stosowanie, wystawianie lub ujawnienie w inny sposób (Ustawa, 2000).

Badanie stanu techniki w zakresie danego rozwiązania/technologii prowadzi się w oparciu o bazy informacji patentowej a także literaturę niepatentową (publikacje naukowe, czasopisma branżowe, katalogi wystawowe, ofertę produktową, publikacje w internecie itp.). Badanie stanu techniki pozwala określić aktualny stan wiedzy w danym obszarze.

Badanie zdolności patentowej/rejestrowej jest to badanie pozwalające ocenić szanse na uzyskanie ochrony patentowej/prawnej dla danego rozwiązania. Na jego podstawie można określić, czy wystąpienie z wnioskiem do Urzędu Patentowego o przyznanie ochrony prawnej ma szanse powodzenia. Jest to o tyle istotne, że takie postępowanie, zwłaszcza w odniesieniu do wynalazków i wzorów użytkowych, wiąże się z poważnymi nakładami pracy oraz nakładami finansowymi, a co jeszcze ważniejsze, z ujawnieniem istoty wynalazku, gdyż Urząd Patentowy publikuje zgłoszenie patentowe po 18 miesiącach od daty zgłoszenia (w przypadku znaków towarowych i wzorów przemysłowych ujawnienie następuje znacznie szybciej – po kilku tygodniach lub miesiącach).

Badanie czystości patentowej to badanie weryfikujące, czy wprowadzenie na dany rynek wyrobu, oznaczenia, wzoru lub przemysłowe zastosowanie danej technologii nie spowoduje naruszenia cudzych praw wyłącznych bądź wystąpienia ryzyka postawienia takiego zarzutu.

Wreszcie **badanie stanu prawnego przedmiotów własności przemysłowej oraz zakresu ich ochrony terytorialnej** umożliwia określenie szczegółów związanych z danym przedmiotem własności przemysłowej. W szczególności możemy określić, kiedy wygasa jego ochrona na danym terytorium. Zakres ochrony przedmiotów własności przemysłowej ma charakter terytorialny. Oznacza to, że monopol wynikający z ochrony prawnej danego przedmiotu własności

przemysłowej obowiązuje wyłącznie w tym kraju, w którym posiadamy przyznany patent lub prawo ochronne.

W szerszym ujęciu bazy informacji patentowej odgrywają coraz większą rolę w **zarządzaniu wiedzą, innowacjami i technologią**. W literaturze przedmiotu opisanych jest szereg metod bazujących na wykorzystaniu informacji patentowej do oceny technologii, np. Patent Factor Index™ czy IPscore® (Kliniewicz, 2013, s. 59–62).

Ważnym obszarem biznesowego zastosowania informacji patentowej jest rynek **M&A**, którego elementem są **due diligence w zakresie własności przemysłowej** czy szerzej **własności intelektualnej** – celem weryfikacji posiadanych przez spółkę, będącą potencjalnym celem przejęcia, wiedzy w postaci chronionej zarówno na drodze prawnej (co jesteśmy w stanie zweryfikować na podstawie bazy informacji patentowej), jak i na drodze organizacyjnej (know-how, tajemnice handlowe, wiedza cicha itp.). W ostatnich latach wiele transakcji M&A motywowanych jest właśnie dostępem do unikalnych patentów i technologii (Kim, 2019, s. 1). Zdarzają się też poważne błędy wynikające z zaniedbania lub niewłaściwego przeprowadzenia *due diligence* w zakresie własności przemysłowej. Przykładem jest transakcja przejęcia przez VW aktywów Rolls Royce'a i Bentley'a z 1998 roku na kwotę ok. 900 mln USD. Dopiero po sfinalizowaniu transakcji przez VW okazało się, że wśród przejętych aktywów nie znajdują się prawa do nazwy Rolls Royce. Znak towarowy został bowiem wcześniej zakupiony przez BMW. W rezultacie VW nabył wszystkie aktywa niezbędne do konstruowania najbardziej luksusowych samochodów na świecie z wyjątkiem najważniejszego – prawa do nazwy, które jest niezbędne do ich sprzedaży (Kaszniak, 2010).

W kontekście M&A niezwykle istotnym elementem jest również **wycena przedmiotów własności przemysłowej**. Osoby zajmujące się wyceną w Polsce mają różne poglądy w kwestii uwzględnienia stanu i zakresu aktualnej ochrony prawnej własności przemysłowej³. Przykładem może być wycena znaku towarowego spółki sprzedającej swoje produkty na rynku Unii Europejskiej oraz w kilku krajach spoza UE. Spółka ta posiada zarejestrowany unijny znak towarowy. Nie ma natomiast ochrony prawnej w krajach spoza UE. Czy taka sytuacja wpływa na wycenę wartości rynkowej znaku towarowego? W opinii autora niniejszego opracowania zdecydowanie tak, ponieważ brak ochrony prawnej na wybranych rynkach zwiększa ryzyko zablokowania sprzedaży pod danym, niechronionym oznaczeniem, a z drugiej strony zwiększa ryzyko wypłaty ewentualnego odszkodowania z tytułu naruszenia praw wyłącznych innego podmiotu.

Kolejnym ważnym, a niestety niedocenianym przez większość przedsiębiorstw w Polsce, obszarem wykorzystania baz informacji patentowej jest **wywiad**

³ Tak wynika z dyskusji, która miejsce w trakcie szkolenia z wyceny aktywów niematerialnych zorganizowanego przez Stowarzyszenie Biegłych Wyceny Przedsiębiorstw w Polsce w marcu 2021 r.

konkurencyjny. Umiejętność posługiwania się bazami informacji patentowej umożliwia ustalenie nad jakimi technologiami, produktami czy rozwiązaniami pracują konkurenci – często zanim zostaną one wprowadzone na rynek. Rejestracja nowych nazw, domen internetowych czy opakowań produktów również jest cenną wskazówką o działaniach planowanych przez konkurencję.

Z drugiej strony, mając dobre rozeznanie w porównaniach bliższej i dalszej konkurencji, możemy lepiej zaplanować **wprowadzanie na rynek własnych nowych produktów i usług.** Szczególnie istotna jest tu kwestia minimalizowania wszelkich ryzyk wynikających z możliwości naruszenia cudzych praw wyłącznych. W praktyce najczęściej dotyczy to nazw nowych produktów i usług. Nawet jeśli nie dochodzi do bezpośredniego naruszenia cudzych praw, sam fakt istnienia na rynku podmiotów działających w podobnej branży i posługujących się podobnymi oznaczeniami rodzi szereg negatywnych konsekwencji np. rozmycia identyfikacji wizualnej, ryzyka błędnego skojarzenia firm przez ich konsumentów.

Innym ważnym obszarem wykorzystania baz informacji patentowej jest **benchmarking i transfer technologii.** Benchmarking to dobrze znana technika porównywania się do najlepszych. Poprzez śledzenie baz patentowych oraz odpowiednie ustawienie alertów w bazach komercyjnych możemy na bieżąco śledzić rozwój interesujących nas technologii, a następnie, identyfikując ich twórców – podpisać umowy licencyjne na zastosowanie nowych rozwiązań na określonym rynku, np. w Polsce lub podjąć próbę nabycia danego wynalazku/rozwiązania względnie podmiotu, który dysponuje prawami do niego.

Podsumowanie

Wraz z rosnącą rolą zasobów niematerialnych w gospodarce i biznesie, umiejętność posługiwania się bazami informacji patentowej, a także praktycznego wykorzystania zawartych tam informacji nabierać będzie strategicznego znaczenia i to nie tylko w sektorach high-tech. Projektując systemy zarządzania wiedzą, zarządzania innowacjami czy technologią lub planując transakcję M&A warto zatem uwzględnić to ważne źródło know-how dla organizacji. Zaletą baz informacji patentowej jest ich publiczny charakter oznaczający, że są one dostępne dla każdego, kto posiada internet i co najważniejsze – jest to dostęp bezpłatny. W artykule opisano również zalety korzystania z baz informacji patentowej o charakterze komercyjnym – jednak do celów biznesowych wystarczające wydają się być bazy publiczne. Posługiwanie się bazami patentowymi wymaga doświadczenia i wiedzy. Szczególnie przydatna jest znajomość klasyfikacji patentowych. Ułatwiają one poruszanie się w gąszczu informacyjnym i skracają drogę dotarcia do kluczowych informacji. Przedstawione w artykule bazy informacji patentowej i sposoby korzystania z nich mogą być wykorzystywane przez menedżerów oraz przedsiębiorców bez względu na wielkość firmy,

branże i stosowany model biznesowy. Systematyczne stosowanie informacji patentowej może przyczynić się do poprawy efektywności organizacji na poziomie operacyjnym, jak i wzmocnienia pozycji konkurencyjnej na rynku.

Bibliografia

- Abbas, A., Zhang, L. i Khan, S. (2014). A literature review on the state-of-the-art in patent analysis. *World Patent Information*, 37, 3–13. <https://doi.org/10.1016/j.wpi.2013.12.006>
- Baudour, F. i van de Kuilen, A. (2015). Evolution of the Patent Information World – Challenges of yesterday, today and tomorrow. *World Patent Information*, 40, 4–9. <https://doi.org/10.1016/j.wpi.2014.10.001>
- Bonino, D., Ciaramella, A. i Corno, F. (2010). Review of the state-of-the-art in patent information and forthcoming evolutions in intelligent patent informatics. *World Patent Information*, 32(1), 30–38. <https://doi.org/10.1016/j.wpi.2009.05.008>
- Du Vall, M. (2005). *Prawo własności przemysłowej. Wynalazki, wzory użytkowe, projekty racjonalizatorskie*, t. 1. Wydawnictwo Zakamycze.
- Du Vall, M. (2008). *Prawo patentowe*. Wolters Kluwer.
- EUIPO. (b.d.). *IP in Europe*. Pobrano 29 marca 2021 z <https://euipo.europa.eu/ohimportal/pl/web/observatory/ip-in-europe>
- Ernst, H. (2003). Patent information for strategic technology management. *World Patent Information*, 25(3), 233–242. [https://doi.org/10.1016/S0172-2190\(03\)00077-2](https://doi.org/10.1016/S0172-2190(03)00077-2)
- Hanel, P. (2006). Intellectual property rights business management practices: A survey of the literature. *Technovation*, 26(8), 895–931. <https://doi.org/10.1016/j.technovation.2005.12.001>
- International Patent Classification (Version 2012). (2012). https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_guide_ipc_2012.pdf
- Kasznik, E. (2010, 9 listopada). *How to avoid another Rolls Royce? IP due diligence in M&A transactions*. IPEG. <https://www.ipeg.com/how-to-avoid-another-rolls-royce-ip-due-diligence-in-ma-transactions/>
- Kim, S. Y. i Lee, H. J. (2019). The effect of patent acquisition on subsequent patenting activity. *World Patent Information*, 59. <https://doi.org/10.1016/j.wpi.2019.101933>
- Klincewicz, K. i Manikowski, A. (2013). *Ocena, rankingowanie i selekcja technologii*. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego. <https://doi.org/10.7172/2013.www.13>
- Ménière, Y., Rudyk, I., Wajsman, N. i Kazimierczak, M. (2019, maj). *High-growth firms and intellectual property rights: IPR profile of high-potential SMEs in Europe*. EPO, EUIPO. <https://bit.ly/3tHh9QL>
- Ménière, Y., Wajsman, N., Rudyk, I., Kazimierczak, M., Grilli, M. i Burgos, C. A. (2021, luty). *Intellectual property rights and firm performance in the European Union. Firm-level analysis report*. EPO, EUIPO. <https://bit.ly/3bqfkl1>
- Ocean Tomo. (b.d.). *Intangible asset market value study – interim report*. Pobrano 8 kwietnia 2021 z <https://www.oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study/>
- Philipp, M. (2005). Why pay for value-added information? *World Patent Information*, 27(1), 7–11. <https://doi.org/10.1016/j.wpi.2004.06.001>
- PCT. (b.d.). *PCT – The International Patent System*. Pobrano 8 kwietnia 2021 z <https://www.wipo.int/pct/en/>

Podrazik, A. (2015, 24–25 marca). *Źródła i narzędzia informacyjne w Regionalnym Ośrodku Informacji Patentowej BG AGH*. Seminarium PolBit pt. „Ochrona własności intelektualnej – informacja patentowa. Usługi oferowane przez centra PATLIB”. <http://bg.p.lodz.pl/images/OIP/POL-BIT-2015/Podrazik.pdf>

Porozumienie Haskie. (b.d.). *Hague – The International Design System*. Pobrano 8 kwietnia 2021 z <https://www.wipo.int/hague/en/>

Porozumienie Madryckie. (b.d.). *Madrid – The International Trademark System*. Pobrano 8 kwietnia z <https://www.wipo.int/madrid/en/>

Sieńczyło-Chlabicz, J. (red.). (2011). *Prawo własności intelektualnej*. LexisNexis.

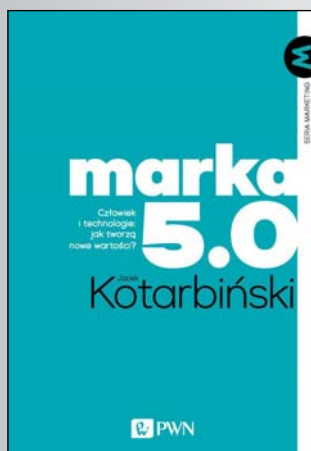
Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (Dz. U. 2001 nr 49 poz. 508). <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20010490508>

Ustawa z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych (Dz. U. 2001 nr 49 poz. 509). <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20010490509>

UPRP. (b.d.). *Międzynarodowa Klasyfikacja Patentowa (MKP)*. Pobrano 8 kwietnia 2021 z <https://bit.ly/3bYeqN9>

Mariusz Tomasz Strojny jest adiunktem w Instytucie Zarządzania Wartością w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie oraz Pełnomocnikiem Rektora SGH ds. Transferu Technologii. Jest też Partnerem Zarządzającym w Kancelarii Patentowej Kluczevska–Strojny. W latach 1999–2016 kierował Departamentem Zarządzania Wiedzą i Badań Rynkowych w KPMG w Polsce.

POLECAMY

Jack Kotarbiński, *Marka 5.0*

Marka 5.0 to nowa książka Jacka Kotarbińskiego napisana przede wszystkim dla przedsiębiorców, którzy budują i rozwijają marki swoich firm, produktów oraz marki osobiste. Publikacja wyjątkowo aktualna, w której autor dzieli się nie tylko swoją wiedzą i doświadczeniem, ale też pokazuje wiele konkretnych przykładów z polskiego rynku. To praktyczne i inspirujące źródło wiedzy.

Jak pisze autor we wstępie: „Świat się zmienił. I już nie będzie taki sam. 1 stycznia 2021 roku świat się nie poddał i włączył 5 bieg. Ucieka do przodu. Nie padł na kolana. Marka 5.0 jest moją pierwszą książką o tworzeniu i rozwoju wartości marki. Po trzydziestu latach pasjonującej przygody z marketingiem, chcę zbudować nowe otwarcie na kolejną dekadę XXI wieku. Zarówno dla polskich przedsiębiorców, którzy pragną rozwijać się na globalnych rynkach, jak i osób związanych z marketingiem, począwszy od studentów, pasjonatów, specjalistów, innowatorów i naukowców. (...) Zmiany, których doświadczył biznes w roku 2020, najsilniej odczuli mali i średni przedsiębiorcy. Pora podnieść głowy, czas na odbudowę. Czas na Marketing 5.0. Czas na Markę 5.0. Czas na Polskę 5.0”.

Wydawca: Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2021.

Maciej Stawowy, Marta Wróblewska, *Prosta spółka akcyjna – praktyczny poradnik dla start-upowca*

Książka jest praktycznym poradnikiem dla start-upowców dotyczącym prowadzenia nowego typu spółki kapitałowej – prostej spółki akcyjnej.

Publikacja może być przydatna zarówno dla początkujących przedsiębiorców rozważających rozpoczęcie działalności gospodarczej, jak i dla tych podmiotów funkcjonujących na rynku, które zastanawiają się nad przekształceniem prowadzonych przez siebie start-upów w proste spółki akcyjne.

Celem autorów jest wyjście naprzeciw oczekiwaniom przedsiębiorców i przekazanie specjalistycznej wiedzy prawnej w przystępny sposób poprzez omówienie najważniejszych elementów determinujących istnienie i funkcjonowanie prostej spółki akcyjnej na praktycznych przykładach, z gotowymi do wykorzystania schematami i projektami dokumentów.

Wydawca: Wolters Kluwer Polska, Warszawa, 2021.